

LIBANAN
QUOTIDIEN ARMENIEN
Place des Canons
Rue d'Italie No. 9
Directeur Responsable
M. ADJEMIAN
Quotidiennement 800 fr.
Ս. ԱԶԵՄԵԱՆ
Բաժնի՝ 800 ֆր.
Տեղաւոր՝ 250 125 ֆր.
Սուբսի՝ 300 150 ֆր.
Ռեկլամայ՝ 100 50 ֆր.
Անդրիս՝ 6 3 ֆր.

ԵՐԵՎԱՆԻ
7
ՀՈՎՏ. 1924
ZILIAN Red «Libanani»
BEYROUTH (SYRIE)

ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ایمان

ԿԵ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ԽՈՒՐԳՐԱԳԻՆ

ԱՆՊԱՏՈՒԱԲԵՐ ՊԱՅՔԱՐ

ՍԱՐՔԻԶ ՏԵ ԼԱ ՓԵՐՐՈՆԵԻ ԶԱՌԸ

ԹՈՒՐԲՈ—ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԻԸ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Հարանուանական վարդապետ և հայտնի աստվածաբան ժամանակակից անպատուարեր և աղատ պայքարող, Վրանիկ հիւանդութեան մը վերջնական ձեռն է տաւած մեր Եզգային միութեան մարմինն ներքին կազմաւորութեան մէջ:

Եւ կամ աւելի որոշ ընդոտում ինքամբ կրնանք ըսել թէ, ինքնաբայական անբաժնիկ հիւանդութեան որ կապուած է իր ապագայ յետմահու և կրթութեամբ ինքնին և անկողնային հիւանդութեան աւելի, անթիւ Մանրէնքով, զարեւել ի վերջ հայ Եզգ. միութեան մարմինն, ներքին պողպատեայ նկարագրին, բնատուգնիկ անկողնային կամ քիմիական կազմին, եւ զոյգութեան առանցքը կողմնակի կենտրոնի ջիւղը և ի մի բան ամբողջականութեանը:

Իսկ ինչու համար այս մեծ ախտաւոր իր քրոնիկ հիւանդութեան, անխիշատակ ժամանակներէ ի վեր մեր անհատական ջանքերը անբաւական եղան, իսկ հասարակական տարածքը անոր դաւաճանքը պատրաստեցին:

Եւ ի լրումն չափաց, վարակուած ենք այլ, Եզգային Առաւելութիւն կոչուած այն աղատ հիւանդութեան, որը մեզի անկողնային կ'ընէ զէթ մեր անհատական աչքառու և աշխատելի թերութիւնները նշմարել տալու:

Կարող ենք անկեղծ մտերմութեամբ և մեր Եզգային վարքին և բարքին մտնելով ըստ իրականութեան ծանօթութեամբ օտարականներու օգտակար թելադրանքին, զի ոչ զարմանիլ որովհետեւ մեր անհատական թերութիւններու սրբագրումով է որ արտաքին, ուժաւոր Եզգային մարմին ամբողջականութեանը պիտի զօրանայ և ապագային:

Վարդապետ ինչպէս մենք մեզի, նոյնպէս ալ շուրջիններու հետ մեր հակասական և տմարդի վարքերէն իրարմէր մեր շուրջը անտարբեր արգաստողներ և թշնամիներ միայն ստեղծած ենք:

Հետեւեալ օտարին և թշնամին զիտողութիւնները որչափ ալ ուղիղ ըլլան, շատ քիչ անգամ մեզի ու շքի կրնան բերել, և ինքնագիտակցութեան մը չլ, որովհետեւ մեր անձնական հայտնութիւնը անանց թելադրանքները կը վերադրէ իրենց օտարութիւններուն և վատ նպատակաւոր չարակամութեան:

Փաստելու համար մեր իրականացի արտադրութիւնը, մենք բոլորովին անպատեհ և անպատշաճ կը դռնենք խառնել քոյրակցած տիտի անցեալի հրապարակութիւնը, ցարժափ թաւալ, անպատեհութիւնները մէջ տեղն է, որուն մակերեսային մ'անբաժնեմութիւններուն ամփոփումն է որ ըրինք մեր նախորդ թիւին մէջ և եղանք արձադանող այն «տեղի արտաշայտութիւններուն» որոնք պարբերեցան հայտնութեան միջազգային համագումարին առջև:

Չենք ուզիր աւելի մանրամասնութիւններու մէջ մտնելով շեղիլ մեր չէզոք ուղիւ թեմէն. և տեղի տալ կարգ մը ցուցակ թիւերմացութիւններու, ցարժափ իրերահասակացողութեան բարեբար զգացումը կը պակսի մեր մէջ: Իսկ իրերէ անկախ գաղափարական Եզգային մը, նախկինական պարտականութիւն կը նկատենք թելադրել և զգացնել մեր ներքին ախտաւորութիւնը կը չորսնայ իրարմէր կողմնակի և լրացող բոլոր կուսակցական և ազգայնական հիւլիներուն և մասնիկներուն թէ ժամանակին և նա մ'անաւանդ աստիճանական տարարարող ազգին էական շահերուն արդար պահանջքն է «անկեղծ առաջ մեր աղատ շարժիչները մեր մէջ լուալ, չի ցուցողութիւն մեր տեղեկութիւնները օտարներուն. և մ'անաւորաբար այնպիսի պատմական ժողովներու մէջ որ ամէն ազգէ ներկայացուցիչներ կան»:

Մեր խնարհ կարծիքով կուսակցութիւններու հիմնական և էական նպատակը պէտք է ըլլայ ամբողջական Եզգային Միութեան ձգտուած ներքին յարաբերական կապին և միջավայրին ու ժամանակին պահանջներուն համաձայն հիմնական որոշ տեսակէտի մը վրայ զոր ծէր զընշանակ զաղափարի աշխատելը և վնասաբեր զանազանութիւններէն. և ինչ որ ամենէն աւելի անհրաժեշտ է ներկայիս պէտք է որ մեր բոլոր կուսակցական շխտաւորութեան ինքնաբերական զորութեան:

Շարունակութիւն ճախորդ թիւէն Ա. Եզի Գ. թիւնակէն:

տարբերակ և Լա մ'անուի շրջանը:

Կարծ խօսելով ևս չեմ ուզիր ծանրանալ Սուրիոյ կրած հողային վնասներուն վրայ:

Սուրիոյ պիտի ուզէի աշուղ կարգալ զանազորին երկրորդ յոգնածը թուրք-սուրիական սահմանագծում մտնել:

«Սահմանագծում» զի իմ պիտի անցնի Եւրոպայի ծովախորշին մէկ կէտէն. Իսկ յայտնի հիւանդութեան կողմէն, և պիտի ուղղուի դէպի Միջագետք:

Եւ պիտի երկարի դէպի հիւանդութիւն-արեւելք, Սուրիոյ վայրը թողնելով Սուրիոյ և Վարնայի թուրք-սուրիական սահմանագծում մտնել:

Եւ պիտի միանայ Չոպան Պէյի երկաթուղային կայանին: Եւ յետոյ պիտի հետեւի Պալատին երկաթուղային, որուն բարձրագոյն պիտի մնայ թուրքական հողին մէջ, մինչեւ Կուսիկին և Միդիլ-Ենի-Օմար:

Եւ անոր կը մնան թուրքիոյ, Եւրոպայի երկրներն ալ պիտի ունենան աղ ծամ բաները օգտագործելու միտնել իրականութեանը:

Չոպան-Պէյ Կուսիկին միջև և զանազան կայանները պիտի պատկանին թուրքիոյ:

Սուրիոյ արեւմտական և պատահական է այս սահմանագծումը: Եւ յոյսով ինչ համաձայն Փրանք-Թուրք յանձնարարումը մը 1922 ին դժած է թուրքիոյ և Սուրիոյ սահմանագծումը, Իսկ ինչեւ Չոպան-Պէյ կայանները:

Իսկ ինչ կը վերաբերի այս սահմանագծումի տրեւելեան մասին լուր:

ԱՆՏՐԵ ՌԵՐՈՆԵԻ ԶԱՌԸ

Պ. բանախար խօսելէ յետոյ ներդրեցին և Սուրիոյ մասին, որից կը պահանջէր ետ քաշել Փրանքական բանակը, երկրին պաշտպանութիւնը թողնել թիւններուն, հետեւեալ կերպով արտաշայտուած է հայ ժողովուրդի մասին:

«Կուսում վերջին զիտողութիւններ ընելու զանազորին ուրիշ մէկ կէտին համար որ կը վերաբերի դժ-

բարտ ազգի մը, Լա յատուան: Եւ կրկին աղատագրումը Սուրիոյ զանազորին մէջ նախատեսուած է, և ապա աշուղ կատարելագոյն մ'աղբուած է:

Չոպան-Պէյ պատկանող բազմամիլիոն երկաթուղային կան հոյսով պայքարում են Լա յատուանի անկախութեան համար: Եւ մարդը շարքերուն մէջ կը գտնուին Լա թուրքական Վարնայի, Իսկանուլի, Տընի-Վաշէն, ոսոնք միջիններու մէջ Լա յատուանի անկախութեանը պաշտպաններն:

Բայց բացառիկ իրողութիւն մը ստեղծուեցաւ:

Լա յատուանի հանրապետութիւնը Սուրիոյ զանազորով ծանցուեցաւ: Եւ ինչ կայ, Եզգային զանազորութեան մէջ կ'ընդգրկուի Լա յատուանի երկաթուղային կայանները և Լա յատուանի պէտք էր անդամ ըլլար Փրանքայի պատուիրակ Պ. Վիլիամին զգալուց ծառ մը խօսեցաւ ինչ Լա յատուանի անկախութեան ծանախման և թէ Եզգային զանազորութեան անգամակցելու ինչպատ:

Եւ ծառին յաջորդ որ, երբ Պ. Վիլիամին իր ծառ արտադրեց և Լա յատուանի անկախութեանը, բոլորովին հակառակ հրահանգները ստացաւ կեղծութիւն, Լա յատուան պէտք է Եզգային զանազորութեան մէջ լիզուել: Մենք կը գտնուինք քաղաքականութեան մը նոր պարտաւորութիւն վրայ և անոր ծառ արտադրութեան թուած էր, քիչ յետոյ սխալ նկատուեցաւ:

Եւ չեմ խափար Փրանք-Իսկանուլի անկախ աշխարհակալութեանը զգալուած մեծ Լա յատուանի մը մասին, որ իր մէջ պիտի բովանդակէր ամբողջ Սուրիոյ Եւրոպայի Եւրոպայի մը կէտէն, և Լա յատուանի անկախութեանը, որից կը պահանջէր Լա յատուանի անկախութեանը, որից կը պահանջէր Լա յատուանի անկախութեանը, որից կը պահանջէր Լա յատուանի անկախութեանը:

Եւ իրար վարչապետ Հեռի կը յայտարարէ որ ինչ հաստատութիւն կը մնայ այն տեսակէտներուն, որ պաշտպանած էր ընդդիմադիր եղած տուն, և պիտի յիշեցնէ 1920 թուականը, երբ քաղաքական զեմքեր կը

երէկ, 28 Սեպտ. 1924 կրկին կէտ-որէն յետոյ ժամը ճիշդ 3:30ին, հայ արամ-օրէթիսային խումբը մ'անակցութեան տեղեւոյ լաւագոյն և սերունակ Աւսթրոնիկոն նորաշէն և հոյսով կապ թատրոն Ապալիէի մէջ, յաջորդաբար ներկայացուց Ա. Փրանքիներու գործադուրը [արտադուր] Բ. «Հեռ-թը» (տաւալ արար) և Գ. քաղաքի գոմէտի մը [2 արար] «Ազատ եւ աւա»:

Գեղարուեստներու հոծ բազմութիւն մը կանուխէն փութացեր էր թատրոն քաղաքի եւ համար, հայ բեմի ծառայող արուեստագէտներու վերջին հրաժեշտի ներկայացումը:

Վարդապետի բազման. բեմի վրայ երեցաւ երկաթուղային զերաւան Պ. Գ. Մանուկեան, զարբնի տարազով բուսիկ, զիւրաբաց, հազուադէպ մուրտած և աղտոտ իսկ զիւրաբաց մոտիլ և տանջուած, արտադրեցաւ համար «Գեղարուեստներու գործադուր» Արտադուր զմարտականութիւնը ըլլալուն, շատերուն ձանձուրով պատճառեց:

Պրանքայ սիրուած գերաւանուէր երգչուհի Օր. Ռոզա Յովհաննէսեան մեծ ներգեց Վոկալաւանայ անմոռ ժողովրդական Բանաստեղծ Յ. Թումանյանի «Աղջիկ Բազմաբար» որուն վրէժաւանակէն, ծանօթ արուեստագէտ Յուսիկեան Պ. Պ. Վարդան կրկին իր ջութակով խաղալիս յայտնի զեռնչ զանազանար Livio de Vita իր զանազանով: Տաղանդաւոր օրիորդ իր ելեւելներուն մէջ այնպիսի յուզիչ և էականարդի չէտ մը դրաւ որ, ներկաները վարկեան մը կարծեցին ըլլալ Վոկալաւան արարեց սարսերուն վրայ:

Հեռաթը կը պատկերացնէր իրենաւոր թագաւորի մը անգլիկանութեանը, սակայն աւաղ, իր ուրիշին համար պատարտած փոխին մէջ, ինքը ինչպէս Պ. Պ. Քիւրիէն և Ս. Պրանքեան յաջող էին իրենց ստանձնած պատասխանատուութիւնը մէջ, և լաւ ըմբռնած էին իրենց զերի հազարաւորութիւնը: Պ. Պ. Գեղարուեստի նախ թագաւորի զերին մէջ բաւական յաջող էր սակայն իր gestecներ բնական չէին, և զիւրը լաւ գոց չէր սորուեր Պ. Մանուկեան յաջող էր Գեղարուեստի մէջ:

Օր. Պրանքայ ելեւելեան կողմ դուրս մէջ այնպիսի յաջող էր որ, կրկին անգամ ցուցաւ թէ ինք ճշմարիտ գերաւանուէր մըն է և հայ բեմական երկնակամարի հազուադէպ աստղերէ մէջ: Ան ներկաներու աչքերէն արցունք կաթիլներ խլեց, երբ իր վրէժը լուծած Նաւին ապա ինչպէս անոր պիտի չորսնայ տակ, մ'անամբի խեղդուկ, զը թաշարծ ձայնով մ'անկեղծով «Ազգայնական, որչափ անկախ, ևս միտ... մ'անուած նու... եւ մ»:

Օր. Ռոզա, ներկաներուն բոլոր փափաքին համաձայն կրկին բեմ քաղաքական և մենեղեց «Սեպտեմբր աչքեր»:

Հոկտեմբր վեհանձնութեան պատկերացումներ, Պ. Վ. Փրանքայ վրաւոր զինւորի զերին մէջ և Օր. Սեկեան հիւանդագոյնութիւն զերին մէջ շատ յաջող էին: Հոկտեմբր աչքերէն նման խաղալի կաթիլներ խլեց ներկաներու աչքերէն, սակայն շուտ նուաւ «Ազգայնական, որչափ մէջ Պ. Մանուկեան ճարպիկ խեղդուտակը, ծիծաղաւոր խնդրեց պատճառեց ներկաներուն, որոնք անպատեհ կը մարէին կէտէն:

ԱՅՈՒՆԵՐԻ ԶՈՒՔԻՆ ՏԱԿ

